

Україні: Указ Президента України від 15 січня 1998 р. № 17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=17/98>.

2. Про державну програму авіаційної безпеки цивільної авіації: Закон України від 20 лютого 2003 р. № 545-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T030545.html

3. Грабарь В. Э. История воздушного права / В. Э. Грабарь // Вопросы воздушного права. – М., 1927. – Вып. 1. – С. 46.

УДК 347.15/18

Вишновецький А. В., студент,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Белуга Ю. М., старший викладач

ДО ПИТАННЯ ПРО ФІЗИЧНУ ОСОБУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Дослідження правового положення суб'єктів цивільних правовідносин належить до найважливіших проблем цивілістичної науки. Ще з римського права відомий поділ суб'єктів правовідносин на фізичних і юридичних осіб. В юридичній науці людина являє собою інтерес як можливий суб'єкт прав і обов'язків. Але чи можна вважати тотожними поняття «фізична особа» і «людина» як біологічна істота?

Фізична особа – це термін у праві, що вживається для позначення людини як учасника правовідносин, носія цивільних прав і обов'язків [1, с. 68].

Будь-яка фізична особа як суб'єкт права характеризується двома елементами: правоздатністю і дієздатністю. У Франції закон не розрізняє окремих категорій правоздатності й дієздатності; будь-який громадянин з досягненням повноліття стає здатним до всіх актів цивільного життя. Однак судова практика й теорія розрізняють правоздатність і дієздатність. У праві Англії та США правоздатність і дієздатність визначаються єдиним терміном «правова здатність». Судова практика виділяє «пасивну правову здатність», яка за змістом відповідає правоздатності, і «активну правову здатність» та «здатність до вчинення правового акту», що відповідають за змістом поняттю дієздатності.

У німецькому законодавстві використовуються три терміни: правоздатність, дієздатність і деліктоздатність. Деліктоздатність розглядається як здатність громадянина нести цивільно-правову відповідальність за шкоду, заподіяну його протиправними діями.

Правоздатність виникає з моменту народження й припиняється зі смертю. Окремі права, можливість реалізації яких пов'язана з певними особистісними та фізіологічними особливостями людини, можуть виникати тільки з досягненням певного віку (батьківські права, шлюбні

права, права усиновителів, опікунів, піклувальників тощо). Правоздатність невідчужувана. Основним для всіх правових систем є принцип рівної цивільної правоздатності.

Правоздатна особа може реалізувати передбачені можливості самостійно або через представників (за окремими винятками). Вона також має право вимагати певної поведінки від зобов'язаних осіб, і у випадку порушення її правоздатності може використати або вимагати використання державно-примусових заходів захисту.

З точки зору С. А. Сулейманової, цінність правоздатності як суб'єктивного права полягає в реалізації закладених у ній можливостей [2, с. 43].

Поділяємо визначення, запропоноване Я. Р. Веберсом, згідно з яким правоздатність – в цілому невід'ємне право особистості, яке не передається, не відчужується ні діями самого володільця цього права, ні діями інших осіб, хоча в окремих випадках воно може бути обмежене в передбаченому законом порядку [3, с. 58].

Під дієздатністю (активною правоздатністю) в усіх зарубіжних країнах розуміють здатність фізичних осіб своїми діями набувати цивільних прав та обов'язків. Дієздатність залежить від розумового стану фізичної особи: вона має усвідомлювати й правильно оцінювати характер і значення дій, які вона вчиняє. Дієздатність пов'язана з віком і станом психічного здоров'я. Умовами (підставами) цивільної дієздатності є в сукупності розумові здібності людини та її психічний стан. Однак вирішальне значення належить вольовому моменту. Фізична особа повинна бути осудною. Воля і осудність – основні категорії набуття прав і обов'язків. Зміст дієздатності складають: правочиноздатність (здатність самостійно і повною мірою вчиняти угоди), деліктоздатність, тестаментоздатність, трансдієздатність, бізнесдієздатність, шлюбно-сімейна дієздатність.

У законодавстві всіх країн встановлено, що дієздатною в повному обсязі особа стає з досягненням повноліття. Вік, з якого особа вважається повнолітньою, у різних країнах може відрізнятися.

Деліктоздатність має свої ознаки, згідно з якими визначаються її наявність і обсяг. Основним показником деліктоздатності фізичних осіб виступає вік. Юридична відповідальність у всіх її проявах настає лише з того віку, який визначено законом для суб'єкта правопорушення [4, с. 550]. Це обумовлено різним обсягом можливостей самостійно реалізовувати передбачені законом права і обов'язки в силу психологічної зрілості дитини.

У законодавстві іноземних держав можна знайти поняття «особа молодіжного віку», яке враховується, зокрема, при призначенні кримінального покарання. Наприклад, у ст. 115 Кримінального кодексу Польщі під «особою молодіжного віку» розуміють особу, якій на момент

вчинення протиправного діяння не виповнилось 21 року і на момент винесення вироку в першій інстанції – 24 років.

Другою ознакою деліктоздатності фізичної особи є її психічний стан. Причиною виділення цього елемента виступає категорія вини як невід'ємної умови будь-якої юридичної відповідальності. Оскільки стосовно фізичних осіб вина трактується як психічне ставлення правопорушника до своїх протиправних дій (бездіяльності) і їх наслідків [5, с. 183], то відхилення у психічному стані людини накладають відбиток на її здатності самостійно відповідати за свою поведінку.

Література

1. Комзолова Ю. А. Фикция юридического лица в российской правовой науке / Ю. А. Комзолова // Мониторинг правоприменения. – 2014. – Вып. № 3(12). – С. 68-69.
2. Сулейманова С. А. К вопросу о гражданской правоспособности физического лица / С. А. Сулейманова // Юридическая наука и право-хранительная практика. – 2011. – Вып. № 1 (15). – С. 40–45.
3. Веберс Я. Р. Правосубъектность граждан в советском гражданском и семейном праве / Я. Р. Веберс. – Рига: Зинатне, 1976. – 231 с.
4. Хачатуров Р. Л. Общая теория юридической ответственности: монография / Р. Л. Хачатуров, Д. А. Липинский. – СПб.: «Юридический центр Пресс», 2007. – 950 с.
5. Гражданское право. Т. I / под ред. д-ра юрид. наук, проф. Е. А. Суханова. – М.: Волтерс Клувер, 2004. – 816 с.

УДК 347.965.43

Глухов М. І., студент,
Юридичний інститут,
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя
Науковий керівник: Алімов К. О., к.ю.н.

ПРЕДСТАВНИЦТВО В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У науці цивільного процесуального права тема представництва залишається однією із найбільш дискусійних. Серед вчених не існує єдиного підходу як до визначення процесуального представництва, так і до розуміння правової природи, змісту інституту цивільного процесуального представництва, класифікації представництва на види тощо.

В. А. Гук слушно звертає увагу на те, що незважаючи на багатовікову історію існування цього інституту цивільного процесуального права, відносини представництва у цивільному процесі, правовий статус представника, нормативне регулювання відносин процесуального